

Prioritering av miljö- och kulturobjekt i Älvsbacka socken – Värmland

Katrin Johansson

Miljö- och Naturresursprogrammet 160 p

Examensarbete i miljövetenskap 20p för Filosofie Magisterexamen
Högskolan i Kalmar, Institutionen för Bologi och Miljövetenskap

Handledare: Docent Görgen Göransson Högskolan i Kalmar

Examinator: Professor Bo Wiman Högskolan i Kalmar

Sammanfattning

Bakgrundsmaterialet till detta arbete kommer från en inventering som jag gjorde åt Skogsvårdsstyrelsen våren 2001, Älvsbacka socken i Värmlands län. Inventeringen syftar till att ta reda på hur mycket arbetskraft som skulle åtgå för att säkerställa och synliggöra olika platser i detta område. De specifika platserna kallas för objekt och dessa återfinns i någon av de fyra olika kategorierna; natur-, kulturvård, landskapsbild eller trivselplatser. Dessa kategorier talar om vilket syfte som åtgärden på platsen tjänar.

Genom inventeringen framkom det att Älvsbacka socken hade ett stort åtgärdsbehov. Om man inte skulle ha råd att utföra alla dessa åtgärder utan bara en viss. Vilka platser skall man då prioritera? I denna studie har jag använt mig av två olika metoder för att få svar på denna fråga. En metod som i denna studie kallas för kvalitetsanalys. Här har jag använt mig av berörda myndigheters inventeringar i området och en uppskattad bedömning av fysiska personers intresse för att objekt skall åtgärdas. Om objektet återfunnits inom ett område som innehar någon typ av skyddsform och om åtgärden för objektet skulle tjäna skyddets syfte så har platsen fått en 1 annars en 0. De fysiska personerna har indelats i tre olika grupper och deras intresse av objektet har uppskattats. Har de varit intresserade har objektet markerats med en 1 och om inte blir markeringen en 0. Summeringen av detta har gett objektet ett kvalitetsindex. Om summan blir hög betyder det att objektet bör ha hög prioritet i ett åtgärdsprogram.

Den andra metoden är en täthetsanalys som har utförts med hjälp av buffertzoner. Här bedöms endast objektets närhet till andra objekt och inget annat. Detta är något som antagits som en fördel både för den som skall utföra arbetet men objektet men också att de olika objekten förstärker varandra och på så sätt ger området ett större besöksvärde. Fyra nivåer togs fram för att man skall ha några alternativ beroende på vilken budget man kommer att ha för åtgärdsprogrammet. Har man en liten budget och endast kan utföra några få åtgärder bör man använda sig av resultatet i kvalitetsanalysen. Har man däremot mer pengar bör man även använda kartorna som kom fram vid täthetsanalysen. Men då bara de två sista kartorna C och D.

Abstract

The background material in this work comes from an inventory that I made for Skogsvårdsstyrelsen in springtime 2001, Älvsbacka socken in Värmland. The purpose of the inventory is to get a hint of how much work it needs to secure and to make different places in this area visible. These specific places have been called objects referred to in some of the four categories; nature, culturehistory, landscape and places to stay at. These categories tell what kind of management has to be carried out. From the inventory it can be seen that there are many objects which need to be managed. If there is not money enough available to realize all objects, the question will be raised: which object should have the highest priority?

In this study I have used two different methods for selecting high priority objects. The first method is here called quality analysis. I have used different inventories carried out by regional and local authorities in this area and further I have estimated the interests of individual persons regarding different objects to be improved. If an object belongs to a protected area and the management of the object coincides with the intentions of protection, the object has been scored as 1. Else it is scored as 0. People are categorized into three different classes depending on their relationship to the area. Their engagement was estimated. If they were engaged the object has been scored as 1, otherwise as 0. If the summary of the scores of the object is high the object is ranked as a high priority object in the management programme.

The second analysis is a density analysis. It has been estimated using a buffer zone. In this analysis the distance between neighbouring objects has been studied. The short distance has been regarded as increasing the value of an area not only with respect to the practical management work but also for attraction value of the area. Four different density levels have been indicated in area maps that can be selected due to the management programme and budget level chosen for Älvsbacka socken. In a low budget situation a suggestion is to choose the rank order obtained from the quality analysis, but in case of a high level budget the maps can be useful for the ranking, but only if these maps are corresponding to the highest density levels.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	
1.1 Bakgrundsarbete	4
1.2 Undersökningsområde	4
1.3 Natur	4
1.3.1 Åtgärdsförslag inom kategorin natur	5
1.4 Kultur	6
1.4.1 Åtgärdsförslag inom kategorin kultur	6
1.5 Landskapsbild	7
1.5.1 Åtgärdsförslag inom kategorin landskapsbild	8
1.6 Trivselplatser	8
1.6.1 Åtgärdsförslag inom kategorin trivselplatser	9
1.7 Miljövetenskapens roll inom ”Gröna jobb”	9
2. Frågeställning	10
3. Metod	10
3.1 Bakgrund till metod	10
3.1.1 Kvalitetsanalys	10
3.1.2 Bedömningsgrunder för olika intressen	12
3.1.3 Förklaring till olika bedömningsgrunderna	12
3.2 Täthetsanalys	13
4. Resultat	14
4.1 Kvalitetsanalys	14
4.2 Täthetsanalys	21
5. Diskussion	22
6. Slutkommentar	27
7. Tack	28
8. Referenser	29
9. Bilaga	31

1. Bakgrund

1.1 Bakgrundsarbete

Bakgrundsmaterialet till detta arbete finns i en inventering som jag utförde åt Skogsvårdsstyrelsen Värmland/Örebro våren 2001 i Älvsbacka socken. Titel på det arbetet var; ”Gröna jobb” i praktiken - studie angående teoretiskt behov och verklig efterfrågan. Syftet med arbetet var att ta reda på vilka praktiska åtgärder som skulle behöva göras för att öka den biologiska mångfalden och attraktionsvärdet i området. I fältinventeringen indelades de platser som var i behov av åtgärder in i fyra olika kategorier: natur, kultur, landskapsbild och trivselpatser. Varje plats nuvarande utseende beskrevs, åtgärdsförslag angavs samt syftet med de föreslagna åtgärderna. Även antalet dagsverken som skulle åtgå för att utföra arbetet beräknades. De flesta idéer till åtgärder framkom genom litteraturstudier. En enkätundersökning gjordes för att undersöka markägarnas attityder till de olika typerna av åtgärder som skulle kunna tänkas bli aktuella, och om de skulle kunna tänka sig att sådana arbeten skulle kunna få utföras på deras marker. Detta arbete kommer att ligga till grund för Skogsvårdsstyrelsens förslag till att skapa en ny sorts arbetstillfällen som troligen kommer att kallas för ”Gröna jobb”. Denna inventering ligger också till grund för detta examensarbete.

1.2 Undersökningsområde

Älvsbacka socken ligger i Karlstads kommuns norra del. Socknen gränsar till två andra kommuner, Hagfors- i norr och Forshaga kommun i väster. Till ytan är Älvsbacka socken ungefär 7100 ha. Av den totala arealen är 5113 ha skogsmark, 1074 ha öppen mark, 897 ha vatten och 31 ha sankmark (SVS ”Kotten”). I området finns det 59 privat personer som är markägare till fastigheter som är registrerade som jord- och skogsbruksfastigheter. De äger 66 fastigheter av de totala 78 fastigheterna i socknen. Tre av dessa privat personerna är bosatta utomlands och tillbringar endast ferier här. Den privatägda marken är totalt 2321 ha och av detta är 1635 ha skogsmark. En stor del av Horssjöns skjutfält ingår i socknen, denna mark ägs av Fortifikationsverket. Längs Östanåsälven ägs 9 ha av Birka energi. En fastighet i socknen ägs av Kyrkan och resterande av skogsbolaget Stora Enso. Stora Enso är ägare till 2486 ha mark och av den totala ytan är 2186 ha skogsmark (SVS fastighetsregistret).

1.3 Natur

Trots sin relativt lilla yta har Älvsbacka socken en jämförelsevis rik och varierad flora och fauna, mycket beroende på att olika naturtyper och klimatzoner möts här. I norra och östra delen av Älvsbacka dominerar berggrunden av granit och skogsmarkerna är relativt artfattiga. Området är starkt barrskogsdominerat med få mossar och tjärnar (Bengtsson, 2000). När man studerar den geologiska kartan kan man se att berggrunden består främst av granit med stråk av den basiska bergarten hyperit, som går från nordväst till sydostlig riktning genom hela Värmland. I Älvsbacka socken förekommer hyperiten i huvudsak i de sydvästra delarna bl.a. Högberg och Håltaby (Lundegårdh, 1995). Det karaktäristiska för dessa områden är den dramatiska topografin med branter och stup. Växtligheten är här mer varierad med mer lövinslag och med rik flora och fauna. Fältskiktet dominerar av örter och högvuxna gräs (Bengtsson, 2000). Mossar och tjärnar saknas nästan helt i detta område (informationen är tagen från en satellitbild från -99). Jordbruksmarken är belägen främst på de lerhaltiga havs-

och sjösedimenten kring Lersjön och Östra Örten. I socknen bedrivs både storskaligt och mer småskaligt jordbruk. De vidsträckta gårdarna finns runt Norra viken. Längre norrut i Örtånäs och Stenåsen börjar det mer småskaliga jordbruket med mer buskridåer och fler åkerholmar (Karlstads kommun, 1996).

Sydspetsen av Gräsmången, Lersjön och delar av Östra och Västra Örten är de sjöar som ingår i Älvsbacka socken. Östanåsalven som rinner mellan Gräsmången och Lersjön hyser många värdefulla miljöer för såväl människor som flora och fauna. Fallhöjden mellan de båda sjöarna är 34 meter på en sträcka av 2,76 km (Nilsson, 2001). Vattnets kraft har utnyttjats på många ställen men idag finns bara ruiner kvar. Definitiva vandringshinder för fisk i form av två dammar finns fortfarande. Älven är i hög grad påverkad av reglering och nolltappning som har förekommit. Vissa partier är också flottningsrensade och då kraftigast framför kulturlämningarna (Nilsson, 2001). Ett 5,9 ha stort område runt om ån innehar ett biotopskydd. På denna mark växer frodig äldre naturskogsartad lövskog med rikliga inslag av död ved. De dominerade trädslagen är klibbal och gråal, men där finns även ädellövträd som ek, ask, lind, alm och lönn. Inom detta område finns också en enorm sälg. Kulturväxter som akvileja och spirea förekommer frekvent i området. Området är sedan tidigare känt som en lokal för vitryggig hackspett. Andra lövnaturskogsberoende fåglar i området är stjärtmes och mindre hackspett. I den forsande Östanåsalven finns strömstare och forsärla samt en fin naturlig öringstam (www.karlstad.se).

Stora Enso innehar ett miljöcertifikat för den skog de äger enligt FSC. FSC (Forest Stewardship Council) som är ett globalt system för skogscertifiering. Detta innebär att företaget skall bedriva ett hållbart skogsbruk som vilar på såväl på miljömässiga som ekonomiska och sociala grunder (de Jong, 1999). I Älvsbacka socken har Stora Enso ett av sina ”100- hektars områden”. Som innebär att på en sammanhängande yta på 100 ha har man nyskapat ett enhetligt lövskogsområde med mycket död ved. Det är ett sätt att skapa värdefulla lövskogsområden till gagn för hotade och sällsynta arter som kräver lövskog och död ved. På Birka energis mark finns ett naturvårdsavtal skrivet på 7 ha. Naturvårdsavtal finns även på delar av fastigheten Östanås 1:4 som är privatägd mark. Detta avtal gäller i 50 år och innebär att alla åtgärder som eventuellt görs endast får utföras i syfte att bevara och utveckla naturvärden längs älven. I Håltby finns två områden på privatägd mark där man nyss gallrat bort den gran som fanns och istället låtit asp och gråal dominera. Syftet är att få en variation i landskapet och att främja järpen och andra frötande fågelarter (Bengtsson, muntligen).

I Mjönäs finns ett naturligt bestånd med ask, något som är mycket ovanligt för detta område. Styggvråsberget är också ett område med höga naturvärden. Området utgörs av en hyperitpåverkad bergsbrant med skarp profil. I övre delen växer gammal lövskog med inslag av grov asp. Det finns gott om hålträd, högstubbar och lågor. I nedre delen finns lövdominerad skog med stort inslag av hassel. Området hyser ett rikt fågelliv och värdefull fauna (Karlstad kommun, 1996).

1.3.1 Åtgärdsförslag inom kategorin natur

Förslag på åtgärder inom denna kategori har varit att skapa och gynna biotoper som är viktiga för sällsynta eller hänsynskrävande arter. I vissa fall har åtgärderna som föreslagits endast främjat en enda art. I de fallen har arten funnits i området men störts på något sätt så att den inte längre finns. Ett exempel på detta är den vitryggiga hackspetten. Annars har de föreslagna åtgärderna så långt som möjligt gynnat den biologiska mångfalden. Några exempel på föreslagna åtgärder inom denna kategori är ringbarkning för att skapa mera stående och

liggande död ved och även röjning av gran i lövskog. Idéer till åtgärdsförslag har fått genom litteraturstudier och diskussioner med personal på Skogsvårdsstyrelsen kansli i Karlstad. Den litteratur som har använts har varit, Naturhänsyn i skogen (Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, 1991), Grönare skog (Skogsstyrelsens förlag, 1999), Liv i skogen (Södra, 1997), Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker (Naturvårdsverket, 2000).

Alla föreslagna arbeten kommer att utföras manuellt. Detta är något som här har kommit att påverka åtgärdsförslagen i denna kategori och även inom de andra kategorierna.

1.4 Kultur

Det finns många torplämningar runt om i skogarna i Älvsbacka socken. De flesta finns inskrivna i Fornminnesregistret eller SVS "Skog och historia" men många finns inte med i något register. En koncentration av torp finns i nordvästra delen av socknen. Området heter Pinoberget. Ett par av torpen finns i Älvsbacka socken och resterande i Ulleruds socken. Hans Lind m.fl., SVS –Värmland/ Örebro har gjort ett arbete kring detta område som har namnet "Pinoberget- en socialhistorisk studie utifrån sentida bebyggelselämningar och obesuttna människor".

Det finns också gott om kolbottnar i socknen främst i de barrskogsdominerade områden runt om Östanås där järnbruket en gång fanns (SVS –Översiktskarta). Frakten från skogen och till bruket har också gett upphov till flera fina körvägar som inte används längre och som på flera ställen håller på att växa igen och på så sätt försvinna. Ett annat hot är att de lätt skadas av maskiner främst vid slutavverkning, men även vid markberedning (Lind, muntligen).

Älvsbacka bruk anlades år 1642. Läget var mycket gynnsamt det fanns gott om vattenkraft och god tillgång på kolskog som kunde utnyttjas utan konkurrens av grannar. Redan vid 1656 års taxering var Älvsbacka bruk ett av Värmlands största stångjärnsbruk. Bruket var uppbyggt kring fyra vattenfall. Vid den översta stod en stångjärnshammare, vid den andra en plåtsmedja vid det tredje fallet en stångjärnsmedja och vid det fjärde fallet en manufaktursmedja. Runt 1850 skedde en omfattande expansion av bruket och nya anläggningar tillkom. Trots de omfattande anläggningarna klarade inte bruket den allt mer hårdnande konkurrensen. År 1893 upphörde bruksrörelsen (Mellander, 1992). Vallonerna som kom hit som smeder tog också med sitt lands byggnadsteknik. Detta är något som syns på de byggnader som tillkom under brukets storhetstid. Dessa finns kvar än idag t.ex. smedjan, tvättstugan, herrgårdsbyggnaden med endast en flygel, för att nämna några (Johansson, muntligen).

I byn Torsked finns Älvsbacka hembygdsgård. Den kom till någon gång på 1940-talet och har sedan dess successivt utvecklats till vad den är i dag. Gårdens f.d. bostadshus fungerar idag som museum och logen som dansbana. Den gamla logen brann ned på 1970-talet och en ny byggdes senare upp för att fungera som dansbana (Johansson, muntligen). Arbetet med och omkring hembygdsgården utförs ideellt av medlemmarna

1.4.1 Åtgärdsförslag inom kategorin kultur

Förslag på åtgärder inom denna kategori har framtagits genom litteraturstudier främst från "Kulturmiljövård i skogen" (Skogsstyrelsens förlag) och "Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvärden" (Jordbruksverket). Åtgärder har också diskuterats med Hans Lind på Skogsvårdsstyrelsens kulturenhet (Värmland/ Örebro). De åtgärder som har föreslagits har

varit av olika slag beroende på vilken typ av lämning det har gällt. Syftet har dock alltid varit att säkerställa lämningen så att den inte förstörs vid ett fortsatt brukande av skog eller jord. Detta innebär att de flesta platser behöver synliggöras och markeras.

Vilka åtgärder som har föreslagits beror på platsens utseende och vilket successionsstadium omgivande vegetation befunnit sig i. För platser som har en intressant historia, är ovanlig för området, ingår i en grupp eller som ligger längs en väg eller stig, där har de föreslagna åtgärderna varit mer omfattande. Detta kommer i vissa fall också att innebära att platserna kommer att ha ett återkommande behov av vård och underhåll.

Även levande kulturspår, växter och djur kräver kontinuerlig skötsel för att bevaras. Stigar och körvägar bör användas för att hållas öppna (Olsson, 1992). Därför har flera stigar och körvägar föreslagits som vandringsleder i detta åtgärdsprogram.

1.5 Landskapsbild

Under järnbrukets storhetstid anlades stora områden runt herrgården till park. Trädgårdsmästarna planterade alléer av ädellövträd som finns kvar än i dag (Hans Lind m.fl., 2001). Ädellövträden har fått hjälp av olika djur att sprida sig i området, därför uppträder de så frekvent i Östanås (Bengtsson, muntligen).

Landskapsbilden har de senaste decennierna påtagligt förändrats. En starkt bidragande orsak till detta är att jordbrukets bärkraft har minskat. Detta har medfört färre brukare, färre djur och därmed en allt mer förmörkad landskapsbild till följd av igenplantering eller spontan igenväxning. Bevarandet av nuvarande vyer och ett vackert landskap har hög prioritet. I vissa fall skulle även nya utsikter behöva skapas. En bygds trivsel och besöksvärde förknippas oftast med landskapets attraktivitet (Gustavsson, 1994).

Många odlade marker planterades igen under 1950- och 60-talet. Detta skedde också i Älvsbacka. De små jordbruksfastigheterna köptes upp av skogsbolaget. Bostadshuset styckades av och såldes som sommar- eller åretruntbostad och jordbruksmarken planterades igen med gran (Johansson, muntligen). Många vackra utsikter från byvägarna och mot sjöarna Lersjön och Östra Örten har på detta sätt försvunnit. Odlingslandskapet runt Östra Örten och Lersjön ingår i Karlstad kommuns naturvårdsprogram. Området ingår i ett landskapsskyddsområde (enligt 19 § NVL) som har hamnat i klass 3, vilket innebär att det anses ha ett högt naturvärde (Karlstad kommun, 1996).

Vid Älvsbacka hembygdsgård i Torsked har igenplantering av åkermark skett i senare tid. Markägaren ansökte 1991 hos Länsstyrelsen om att få ta jordbruksmarken ur produktion. Länsstyrelsen beviljade markägaren detta, men beslutade också att marken ej fick planteras med barrträd (Länsstyrelsen, 1991). Trots detta beslut planterades gran. Detta är något som har upprört många Älvsbackabor. Främst de som jobbar ideellt för hembygdsgården men även de som bor i närområdet. De har nu också berövas på den storslagna utsikten ut över Östra Örten.

Hagmarker som hålls öppna med hjälp av betande djur bidrar till en mycket positiv landskapsbild. På några ställen i socknen finns inga betesdjur kvar ex. Håltby, Stensviken och Torsked. Hagmarken vid Bergsviken arrenderas av Tjärns gård som varje år skjutsar ut ett tjugotal nötkreatur som betar markerna. Hästar finns på flera platser i socknen. Sommartid ökar antalet dels beroende på att flera markägare tar emot hästar för sommarbete och det finns även sommargäster som tar med sina hästar till sommarbostaden. Problemet i hela bygden är

att det finns för få betesdjur. På flera ställen som bete förekommer är betestrycket i dag alldeles för lågt. En önskan vore att det fanns fler betesdjur så att bete kunde komma till stånd på fler ställen i bygden för att behålla vackra utsikter och bevara hagmarkernas rikedom och mångfald. Ett landskap med öppna ytor är ofta förknippat med harmoni och stabilitet, detta är alltså en behaglig kontrast till livet i stan. Att bevara ett vackert landskap är därför även viktigt för människor som behöver detta för rekreation (Sinclair, 1995).

Återskapande av hagmark har skett i Laddrågen och därmed har också utsikten över Lersjön återkommit. Denna hagmark började betas redan på 1700-talet, med ett avbrott i hävden från början av 1960-talet till 1983 (Karlstad kommun, 1996). Hagmarken har sedan dess successivt återskapats genom upprepade röjningar, gallringar och kontinuerlig betning. Flera grova lövträd och högstubbar finns sparade. Detta har gjort att många ovanliga insekter och fjärilar finns här. Flertalet hackspettarter har varit synliga i område. Idag betas hagmarken av får och hästar (Bengtsson, muntligen).

Sundängarna är ett annat område där återskapandet av hävdade marker skett. Hagmarkerna mellan bebyggelsen och sjön har röjts på senare tid och betats nu av får. På västra sidan av vägen finns en restaurerad skogsäng som hävdas varje år. På ängen finns en mycket rik fjärilsfauna med rariteter som t.ex. liten bastardsvärmare och brun gräsfjäril (Karlstad kommun, 1996).

1.5.1 Åtgärdsförslag inom kategorin landskapsbilden

De områden som har varit mest aktuella för att återskapa vackra utsikter har främst varit områden mellan vägar och sjöar, samt i byarna. De åtgärder som har varit aktuella har främst varit röjning och huggning. Flera ställen skulle behöva stänglas och betas för att utsikter ska kunna bevaras på sikt. På de ställen där stängsling har föreslagits finns det betesdjur i närheten som skulle kunna beta markerna. De platser som omnämns tidigare och har saknat betesdjur helt och hållet, där har givetvis bete uteslutits, och istället får man räkna med ett återkommande behov av manuell skötsel. Sådana platser kan dock aldrig få lika stora biologiska värden som de betade markerna. Marker som betas kontinuerligt ger plats åt mycket höga biologiska värden. Detta beror på att miljön blir varierande och kan innehålla många olika vegetationstyper och livsmiljöer för olika växter och djur. Betningen bidrar också till att ingen art kan ta överhanden utan att många arter kan samsas på en liten yta (Pehrsson, 1994).

1.6 Trivsel

Badplatsen i Stenåsen är mycket välbesökt av både ortsbor och folk som kommer utifrån. Marken vid badplatsen ägs av Karlstad kommun. Men trots att platsen är mycket välbesökt har kommunen inte gjort några direkta åtgärder för att bevara och utveckla platsens stora trivselvärde.

Badplatsen vid Gräsmången är inte lika frekvent besökt som den vid Stenåsen men den är mycket vacker. Vyn norr ut ger en stark vildmarkskänsla. Denna plats har bord och bänkar utplacerade och även en ordnad grillplats som nyttjas av besökande. Dessa har ställts i ordning av Byalaget Älvan. Dessa trivselåtgärder ger ett mycket ordnat och inbjudande intryck av platsen.

Flera fina natur- och kulturstigar finns i Älvsbacka. En finns längs Östanåsälven och flera slingor utgår från Östanås och leder sedan västerut. Sommaren 2001 invigdes ”Butorpsleden”. En vandringsled som går från Östanås via Häståstjärn och sedan till Butorp. Detta är en gammal väg som förr användes både för timmerkörning och som gångväg mellan byarna. Den har nu markerats så att den kan användas av folk som promenerar eller rider. Detta är också ett sätt att stärka samarbetet mellan byarna Butorp och Älvsbacka och dess byalag. Flera nya vandringsleder skulle behöva skapas för att utveckla turismen och synliggöra flera fina platser.

Runt Älvsbacka hembygdsgård i Torsked finns, förutom det vackra småskaliga odlingslandskapet med utsikt över Östra Örten, också flera kulturvärden. Där skulle en vandringsled bidra till ökad tillgänglighet och möjlighet till upplevelser. Detta skulle också vara ett led i att utveckla hembygdsgårdens aktiviteter.

Ett antal gångbroar, över större men även mindre vattendrag, skulle behöva tillverkas för att främja det rörliga friluftslivet i Älvsbacka. Några broar finns redan men de är i behov av renovering för att kunna användas på ett säkert sätt i nuläget och även i framtiden. Nya gångbroar skulle behöva tillkomma för att göra vissa platser mera tillgängliga.

1.6.1 Föreslagna åtgärder inom kategorin trivsel

De föreslagna åtgärderna inom denna kategori tar stor hänsyn till markernas känslighet och djurliv. Genom att underlätta för friluftslivet kan man styra det till platser som tål denna påfrestning. Exempel på detta kan vara friluftslivet i sjön Östra Örten. Där har ett gapskjul föreslagits på Storön. Detta är ett sätt att få turister att välja denna plats och inte gå i land på andra öar där det finns häckande tärnor, trutar och fiskmåsar sommartid (Bengtsson, muntligen). Flera platser runt de tre sjöar som ingår i området besöks ofta och gärna av människan. Eld som görs upp på olika ställen kan vålla brand och minskad trivsel för efterkommande turister. På sådana platser har jag föreslagit en fast eldstad med sittplatser. Detta för att hanteringen av eld ska bli säkrare och för att platsen på så sätt ska blir mer besöksvärd för alla besökare.

1.7 Miljövetenskapens roll inom ”Gröna jobb”

Organismers levnadsmiljö består både av en abiotisk- och en biotisk del. Men abiotisk menas en icke levande miljö, såsom berggrund, humiditet, temperatur o.s.v. och den biotiska miljön är alltså den levande miljön såsom olika biotoper och t.ex. andra arter. Arter har inte bara en relation till den miljö som de lever i utan också till andra arter. Även inomarts konkurrens spelar roll för individens utbredning (Smith, 1998). Ambitionen med detta arbete är att öka den biologiska mångfalden i Älvsbacka men också att öka attraktionsvärdet för människan i området. I denna studie har de åtgärder som har föreslagits haft till syfte att skapa ett varierat landskap för att skapa möjliga livsrum för många olika arter och därmed förhoppningsvis också många individer. Därigenom finns också en chans att få ett ökat genetiskt material och på så sätt säkra deras framtid. Eftersom det inte finns någon tidigare omfattande inventering gjord i området så finns det inget material att jämföra med efter det att åtgärderna har blivit gjorda. Idag finns satellit- och flygbilder över området där man kan se fördelningen av olika biotoper. Genom dessa kan man få en uppfattning om hur mycket som är löv-, barrskog, öppen mark och vatten. Men det finns ingen mera vetenskaplig inventering över florans och faunan i detta område. Älgen är möjligtvis den enda art som är väl dokumenterad över tid, på grund av den jakt som bedrivs i Älvsbacka socken och övriga landet (www.lst.se).

Inventeringen som ligger till grund för detta arbete är utarbetad tillsammans med Skogsvårdsstyrelsen i Värmland. Det har varit svårt att sammanföra myndighetens krav på inventeringen med en mera akademiskt hållbar teori. Det har gjort att det i slutändan har blivit två lite skilda arbeten, med olika frågeställningar utförda.

2. Frågeställning

Detta arbete har till syfte att utreda vilka objekt som man bör prioritera i ett åtgärdsprogram för Älvsbacka socken, om man inte skulle ha råd att åtgärda alla objekt utan bara vissa. Här nedan följer de frågeställningar som kommer att besvaras.

Frågeställning 1 Vilka objekt inom vardera kategorin har fått högst kvalitetsindex och bör därför ha hög prioritet i åtgärdsprogrammet (utefter uppsatta kriterier)?

Frågeställning 2 Kan man urskilja några kärnområden där tätheten av objekt, oavsett kategori, är extra hög?

3. Metod

3.1 Bakgrund till metod

Vid fältinventering som gjordes i området under våren 2001 framkom det att det fanns 150 platser som var i behov av någon typ av åtgärd. Undersökningen visade att det skulle åtgå 1470 dagsverken att utföra alla dessa åtgärder. Enkätstudie och interjuver med områdets markägare gjordes för att undersöka deras attityder till dessa typer av åtgärder och hur de skulle motta ”Gröna jobb” som en arbetskraft på sin egendom. När de personer som var negativt inställda till åtgärderna hade räknats bort återstod 992 dagsverken som skulle kunna tänkas bli utförda. Att utföra dessa åtgärder skulle motsvara drygt fyra års heltids arbete för en person.

Flera av de platser som är i behov av någon typ av åtgärd finns belägna inom inventerade och skyddade områden. Andra platser kan vara mycket uppskattade av de boende på orten eller tillfälliga besökande i området. Men utan att för den sakens skull observerats i någon av de inventeringar som är gjorda av olika myndigheter. I denna studie har även fysiska personers intressen uppskattats och beaktats. Summeringen av inventeringar och fysiska personers antagna intressen kommer i detta arbete ge varje objekt ett kvalitetsindex.

3.1.1 Kvalitetsanalys

I min analys för att få fram ett kvalitetsindex på de olika platserna har jag utgått från sammanfattningen av fältmaterialet som framkom till studien om: ”Gröna jobb” -studie angående teoretiskt behov och verklig efterfrågan. Jag har studerat varje enskilt objekt och kontrollerat om objektet ligger inom någon av de inventeringar som är gjorda i området av myndigheter som Riksantikvarieämbetet, Skogsvårdsstyrelsen, Länsstyrelsen, Kommunen. Dessa myndigheter representerar de utomstående och ”vetenskapliga ögonen” på området. Jag har använt mig av Skogsvårdsstyrelsens kartprogram ”Kotten” där alla inventeringar finns samlade och som används i Skogsvårdsstyrelsens planeringsarbete. Dessutom har jag kompletterat dessa uppgifter med Karlstad kommuns naturvårdsprogram och länsstyrelsens samlade inventeringar som finns på deras webbplats (www.lst.se). Nedan nämns de olika

inventeringarna som jag har granskat. Detta för att reservera mig mot att jag har missat någon och för att det ständigt görs nya inventeringar.

**Riksantikvarie-
ämbetet:**

Fornminnesinventeringen

Länsstyrelsen:

Natura 2000, Riksintressen för kulturminnesvården, naturvården och friluftslivet, Ängs- och hagmark, Sevärdheter, Skyddad natur och Områden med geografiska bestämmelser

Skogsvårdsstyrelsen:

Våtmark-, Sumpskog-, Nyckelbiotop-, Biotopinventeringen, Lövplan och Skog och historia

Kommunen:

Riksintresse för naturvården och för friluftslivet, Naturreservat, Naturvårdsområde och Naturvärden klass 1, 2, 3.

Fysiska personer har också intresse av att åtgärderna blir gjorda. Dessa personer har jag delat in i tre olika grupper beroende på vilken relation de har till området, och vilka intressen de kan tänkas ha av att åtgärderna blir gjorda. De olika person grupperingarna är allmänt, lokalt, enskilt intresse.

Allmänt intresse: Den grupp människor som jag ansett har ett allmänt intresse av området innefattas av turister och andra personer som besöker orten tillfälligt. I denna grupp finns också personer som bara åker förbi och inte stannar i området utan betraktar landskapet från bilen, eller tillfälligt stannar på någon plats i området.

Lokalt intresse: Alla personer som bor i området permanent eller periodvis har räknats in i gruppen med lokalt intresse. Hit hör både de som äger tomt eller hyr hus i Älvsbacka. Det viktiga är att de vistas större delen av året i området. Alla som bor någon period i området betraktas alltså i denna studie som en enda stor grupp med liknande intressen.

Enskilt intresse: Den enskildes intressen har också beaktats. Med detta menar jag den som är markägare i Älvsbacka socken. I vissa fall kan denne vara särskilt angelägen om att ett specifikt område blir åtgärdat.

Varje enskild plats har studerats och bedömts utifrån de olika aktörernas intresse. Har platsen beaktats som intressant för gruppen eller har objektet varit med i någon inventering har den markerats med 1. Har åtgärden däremot inte varit intressant har den markerats med 0. Jag har kontrollerat vilken myndighet som har gjort inventeringen och varför området eller objektet blivit observerat. Myndigheternas inventeringar och den fysiska personens antagna intresse har värderats likvärdigt i denna studie. Därefter har en summering gjorts av de sju olika kategorierna. Summeringen kan på detta sätt bli allt från 0, vilket ger lägsta prioritet upp till 7 som ger platsen högsta prioritet i detta åtgärdsprogram. På så sätt kan man se vilken plats som har störst sammanlagt intresse för flest intressenter i detta område. Jag vill på detta sätt undersöka om detta var en metod som skulle fungera i detta fall som handlar om olika intressen och åtgärdsbehov i ett landskap. Idén till detta kom efter att ha läst om rankning och checklistor i "Environmental impact assessment" (Canter, 1999). Jag vill undersöka hur denna metod kommer att fungera och hur väl den kommer att slå inom praktisk landskapsplanering.

3.1.2 Bedömningsgrunder för olika intressen

De platser som har observerats finns belägna på olika ställen i hela området. Här följer de olika parametrar som har beaktats inom varje gruppering av fysiska personer.

Allmänt: Tillgänglighet, äkta landskap, originalitet

Lokalt: Attraktionsvärde, variation, äkta landskap

Enskilt: Här har jag utgått från den undersökning jag gjorde åt SVS våren 2001. Där sändes en enkät ut till alla markägarna i Älvsbacka socken med frågor om hur deras inställning till åtgärder inom de olika kategorierna var.

Minst två eller flera parametrar inom aktuell grupp måste uppfyllas för att objektet ska få en 1 annars markeras objektet med en 0.

3.1.3 Förklaring till de olika bedömningsgrunderna

Tillgänglighet: En plats som är synlig från väg eller är lätt att komma till från farbar väg. Om den ligger i oländig terräng har jag satt en gräns på 20 m från väg för att platsen ska ha beaktats som tillgänglig. Några platser är även tillgängliga sjövägen. Tillgängligheten har endast beaktats från allmänhetens perspektiv eftersom den representerar besökare som finns i området under kortare tid. De som bor i området har lokalkännedom och vistas längre tid i området vilket gör att de inte är lika beroende av att platsen ska vara lättillgängliga. Därför har denna parameter inte beaktats i kategorierna privatpersoner med lokalt- och enskilt intresse.

Variationer: Om åtgärden kommer att bidra till att variationen i landskapet bevaras har den bedömts som något mycket positivt. Till olika miljöer matchar olika arter därför ger ett varierat landskap livsrum för flera arter (Begon, 1996). Ett landskap utan variationer är alltså inget ideallandskap vare sig ur en biologisk synvinkel och inte heller något önskvärt som fritids-, arbets- eller hemlandskap (Gustavsson, 1994). Detta är något som är viktigt för alla människor som betraktar ett landskap. Trots detta har det endast beaktats i den gruppen med lokalt intresse.

Originalitet: Om objektet är specifikt i sitt slag och är ovanligt för området har det klassats som extra viktigt och värt att bevara. Originella platser är något som gör att besökare kommer att komma ihåg området lång tid efter vistelsen (Gustavsson, 1994). Turismen är viktig för dem som bor i området därför har den endast beaktats i gruppen med allmänt intresse. Landskap och biotoper som är ovanliga för området bör anses som viktiga eftersom dessa bidrar till ett mera mångfaciterat landskap som ger förutsättningar för en ökad biologisk mångfald.

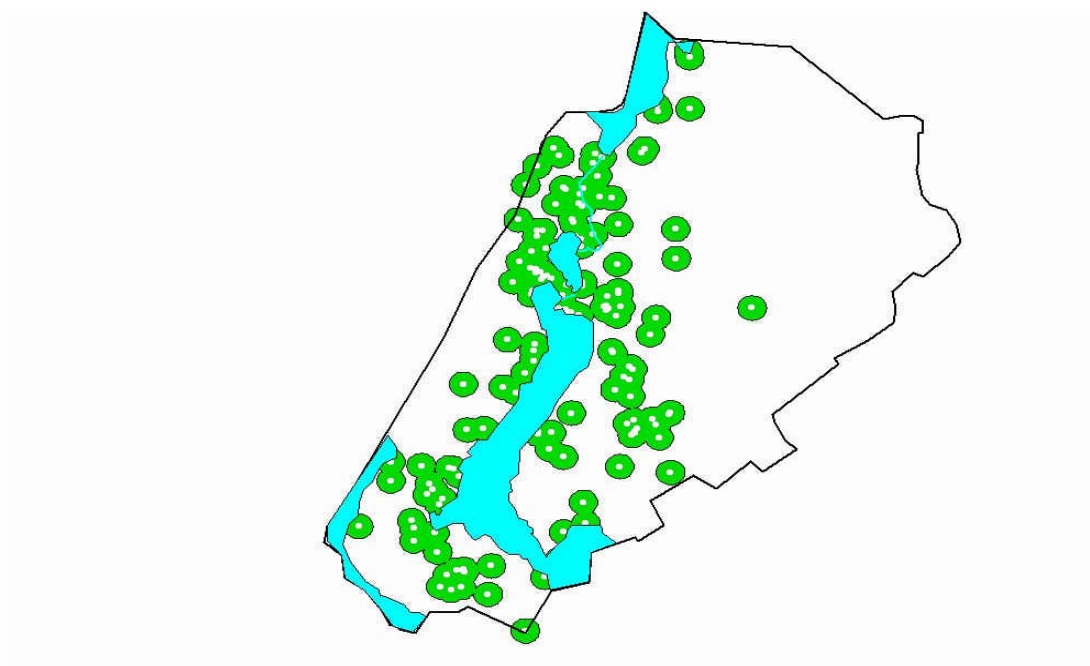
Attraktionsvärde: Det är viktigt för de personer som bor permanent i området att området av besökaren upplevs som attraktivt. Ett attraktivt landskap kan på sikt bidra till inkomstmöjligheter för de boende i området. Attraktionsvärdet har bara beaktats för de lokala- och enskilda intressena eftersom det är de som är

beroende av att besökare kommer till området. Det som kan locka besökaren att vilja besöka platsen är intressanta platser som har gjorts synliga och iordningställda samt blivit underhållna.

- Äkta landskap:** Studier har visat att många söker ett "äkta" landskap på sin fritid och i sitt boende (Gustavsson, 1994). Med "äkta" menas i detta arbete ett levande landskap med brukande av jordbrukslandskapet och bevarande av tillhörande byggnader (även inräknat de byggnader som inte används längre). Många människor känner samhörighet med denna typ av landskap (Svanquist, 2000). Åtgärder som bidrar till att landskapet ser "äkta" ut har betydelse både för allmänheten och också lokalbefolkningen. Den enskilde markägaren har också intresse av ett äkta landskap men har större chans att påverka sina egna marker och bidra till att skapa ett äkta landskap.
- Enskilt:** Uppgifterna är tagna från mitt arbete för SVS "*Gröna jobb i praktiken - studie angående teoretiskt behov och verklig efterfrågan*". För de personer som har varit positivt inställda till att åtgärder inom en viss kategori blir gjorda, har objekt på vederbörandes mark beräknats som 1 medan om markägaren varit negativt inställd eller inte svarat har platsen markerats med 0.

3.2 Täthetsanalys

För att undersöka vilka områden som hade högst täthet av objekt har jag använt mig av en GIS-analys. Med hjälp av kartor och ArcView GIS 3.2 har buffertzoner med en radie om 250 m skapats kring varje objekt. I denna analys har alla objekt använts tillsammans och analyserats oberoende av kategori. Objekt som hamnar inom buffertzonen för angränsande objekt och bildar kluster (anhopningar) inom buffertområden som smälter samman har summerats som ett mått på aggregation, vilken blir ett lokalt täthetsmått.

Figur 1. Kartan visar samtliga objekt (vit punkt) med en buffertzona (grå yta) med en radie på 250 m.

De objekt som har hamnat inom sammanhängande buffertzoner har räknats och förts in i tabell 5. Fyra olika intervall har beaktats. I det första intervallet finns 6,6 – 4,7 antal objekt inom den skuggade ytan vilket är 14 % av det totala antalet objekt. Följande intervaller är 6,6 – 3,5 vilket är 23 %, 6,6 -2,8 är 28 % och sist 6,6 – 2,2 som är lika med 47 % av alla objekt. De fyra nivåerna har beaktats för att man skall ha några valmöjligheter beroende av vilken budget man kommer att ha till detta åtgärdsprogram.

4. Resultat

4.1 Kvalitetsanalys

Alla objekt visas i var sina tabeller (Tabell 1 – 4) efter kategori. Varje objekt har fått ett identitetsnummer (ID). I följande kolumn (OBJEKT) finns en beskrivning av vad det är för slags plats som åtgärden gäller. Sedan beskrivs den aktuella åtgärden (ÅTGÄRD) som platsen är i behov av. Förkortningen DV står för dagsverken och är en uppskattning av hur lång tid det skulle ta för en man att utföra arbetet. Nästa kolumn (POS DV) har sitt ursprung från en enkätundersökning som var gjord åt Skogsvårdsstyrelsen. Där har endast de markägare som var positivt inställda till denna typ av åtgärd räknats med. I de följande tre kolumnerna (RÄ, SVS, Lst) har inventeringar som varit gjorda av de tre myndigheterna studerats. Följande tre kategorier: Allmänt-, lokalt-, och enskilt intresse har studerats efter vilka intressen man kan tänka sig att dessa grupper av människor skulle kunna tänkas ha av området (se 3.1.1 Kvalitetsanalys). Summeringen av kvalitetsanalysen återfinns under summan (Sa). I den sista kolumnen (Täthet) återfinns det antalet objekt som har räknats in i de buffertzonskluster som markerats runt varje objekt med en radie på 250 m.

Inom de olika kategorierna finns det ett eller flera objekt som fått mycket höga värden vid kvalitetsindexsummeringen (Sa). Detta skulle då visa på att dessa platser skulle vara mest intressanta för flest intressenter i området och bör därför komma att få högsta prioritet vid en åtgärdsinsats.

Inom kategorin trivsel hamnade objektet T 14 mycket högt (en vandringsled belägen i Östanås) liksom T 20 som är en annan vandringsled föreslagen i Torsked med anknäpning till hembygdsgården. Även badplatser (T 11, 19) som finns i området har fått höga kvalitetsindex. Dessa platser innehar ett mycket högt allmänt värde. De besöks och uppskattas också av många människor.

Tabell 1. Kvalitetstabell över Trivselobjekt

ID	OBJEKT	ÅTGÄRD	DV	POS DV	Rä	SVS	Lst	Kn	Allmänt	Lokalt	Enskilt	Sa	Täthet
T1	Gapskjul	Tillverka	30	30	0	1	0	1	1	1	1	5	2
T2	Grillplats	Tillverka	12	12	0	0	0	1	1	1	1	4	2
T3	Fritidsgård	Röjning	10	10	0	1	0	1	1	1	1	5	1
T4	Badplats	Se blankett	30	30	0	1	0	1	1	1	1	5	3
T5	Gapskjul	Tillverkning	30	30	0	0	0	1	1	1	1	4	6
T6	Badplats	Bottenröjning	4	4	0	1	0	1	1	1	1	5	5
T7	Gångbro	Laga	5	5	0	0	0	1	1	1	1	4	7
T8	Båtupplag	Konstruera	2	2	0	0	0	1	0	1	1	3	3
T9	Fågelskåd	Snickeriarb.	30	30	0	0	0	1	1	1	1	4	3
T10	Brygga	Snickeriarb.	10	10	0	0	0	1	1	1	1	4	3

T11	Badplats	Röjning	3	0	0	1	0	1	1	1	1	5	3
T12	Info. tavla	Konstruera	10	0	0	0	0	1	1	1	0	4	3
T13	F.b.plan	Röjning	20	0	0	1	0	1	1	1	0	4	1
T14	Vandringsl	Se blankett	40	40	1	1	1	1	1	1	1	7	4
T15	Utsiktsp.	Hugga bygga	40	0	0	0	0	0	1	1	0	2	2
T16	Vandringsl	Röjning	10	10	0	0	0	0	1	1	1	3	2
T17	Vandringsl	Huggning	30	0	0	0	1	0	1	1	0	3	1
T18	Utsiktsp.	Röjning	4	4	0	1	0	0	1	1	1	4	1
T19	Badplats	Röjning	20	0	1	1	0	1	1	1	0	5	1
T20	Vandringsl	Markering	15	0	1	1	1	1	1	1	0	6	2
T21	Skjutbana	Röjning	15	15	0	0	0	0	1	1	1	3	3
T22	Skytteb.	Renovering	16	16	0	0	0	1	1	1	1	4	1
T23	Landomr	Röjning	30	30	0	1	0	0	1	1	1	4	5
T24	Landomr.	Röjning	30	30	0	1	0	0	1	1	1	4	1
T25	Tvättstuga	Renovering	20	20	0	0	0	0	1	1	1	3	5
T26	V.led	Markering	30	30	0	0	0	1	1	1	1	4	2
T27	Infotavla	Konstruera	10	10	0	0	0	1	1	1	1	3	6
T28	Infotavla	Konstruera	10	10	0	0	0	0	1	1	1	3	1
T29	Infotavla	Konstruera	10	10	0	0	0	0	1	1	1	3	3
T30	Väg	Röjning	3	3	0	1	0	0	1	1	1	4	3
		Summa:	529	401									

ID = kod för varje plats

Objekt = Platsen som behöver åtgärdas

Åtgärd = Vad som ska göras

DV = Uppskattade dagsverken

POS DV = Om markägaren var positiv till denna typ av arbete eller ej. Uppgifter tagna från enkätundersökning i arbetet ”Gröna jobb...”

Rä = Riksantikvarieämbetet

SVS = Skogsvårdsstyrelsen

Lst = Länsstyrelsen

Kn = Kommun

Allmänt = Allmänhetens uppskattade intresse

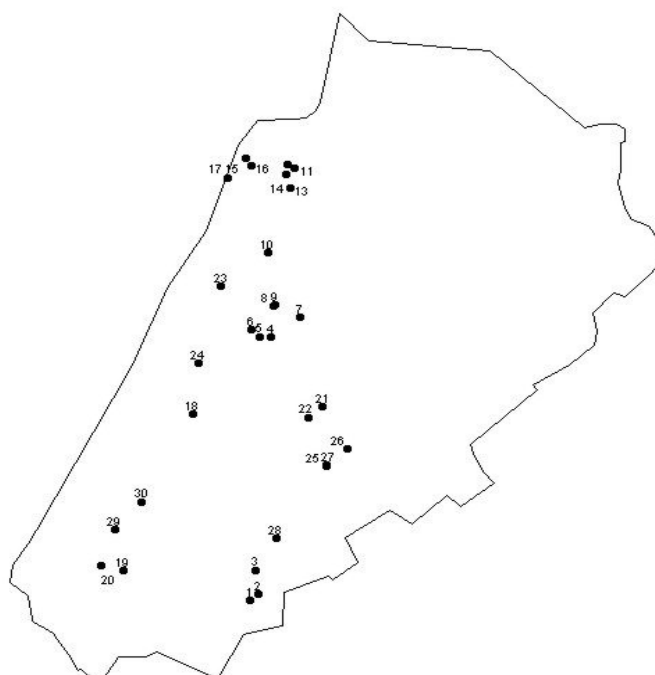
Lokalt = Lokalbefolkningens uppskattade intresse

Enskilt = Den enskilde markägarens intresse

Sa = Summan (Kvalitetsindex)

Täthet = Hur många objekt som hamnade innanför objektets buffertzonen med en radie på 250m

Figur 2. Karta över samtliga Trivselsobjekt

I landskapskategorin har tre platser fått högsta prioritet. L12 som är en hagmark belägen mellan kyrkan och badplatsen, och L36 som är före detta jordbruksmark men olyckligtvis har marken planterats igen med gran år 1991. Än så länge skymmer inte granarna den vackra landskapsbilden från hembygdsgården och ut över Östra Örten. L39 är en hagmark i området Mjönäs. Hagmarken är ett område mellan bebyggelsen och sjön Västa Örten som är väl värd att bevara genom fortsatt bete.

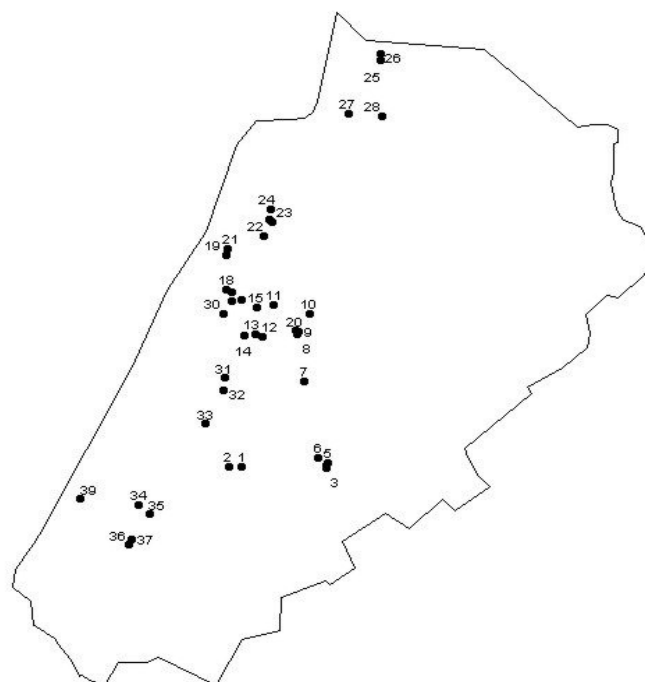
Tabell 2. Kvalitetstabell över Landskapsobjekt

ID	TEXT	ÅTGÄRD	DV	POS DV	Rä	SVS	Lst	Kn	All- mänt	Lo- kalt	En- skilt	Sa	Tät- het
L1	Åkerholme	Bottenröjning	6	0	0	1	0	1	0	1	0	3	3
L2	Strandkant	Bottenröjning	5	0	0	1	0	1	1	1	0	4	3
L3	Landremsa	Röjning, hug	10	0	0	0	0	1	1	1	0	3	6
L4	Landremsa	Röjning, hug	10	0	0	0	0	1	1	1	0	3	7
L5	F.d åker	Röjning	10	0	0	0	0	1	1	1	0	3	7
L6	Björkskog	Bottenröjning	20	20	0	0	0	1	1	1	1	4	7
L7	Dalgång	Ta bort taggtråd	20	20	0	0	0	1	1	1	1	4	2
L8	Bäck	Röjning, hug	5	5	0	0	0	1	1	1	1	4	6
L9	Bäck	Röjning, hug	5	5	0	0	0	1	1	1	1	4	6
L10	Åkermark	Röjning, hug	5	0	0	1	0	1	1	1	0	4	3
L11	Strand	Röjning, hug	5	5	0	1	0	1	1	1	1	5	3
L12	Betesmark	Justerin stängsel	3	3	0	1	1	1	1	1	1	6	5
L13	Strandkant	Röjning, hug	3	3	0	1	0	1	1	1	1	5	5
L14	Udde	Huggning	3	3	0	1	0	1	1	1	1	5	4
L15	Strandkant	Röjning	10	0	0	1	0	1	1	1	0	4	2
L16	Björkskog	Bottenröjning	4	0	0	1	0	1	1	1	0	4	5
L17	Landomr.	Röjning, stängsel	20	20	0	1	0	1	1	1	1	5	7
L18	Hagmark	Stängsling	10	10	0	1	0	1	1	1	1	5	6

L19	Åkermark	Röjning, stängsel	20	20	0	1	0	0	1	1	1	4	3
L20	Väggkant	Röjning	5	5	0	0	0	1	1	1	1	4	6
L21	Åkermark	Röjning, stängsel	20	20	0	1	0	0	1	1	1	4	3
L22	Hagmark	Röjning	18	18	0	1	0	0	1	1	1	4	2
L23	Landremsa	Röjning	14	14	0	1	0	1	1	1	1	5	3
L24	Landremsa	Bottenröjning	20	20	0	1	0	1	1	1	1	5	5
L25	Hagmark	Röjning	5	5	0	1	0	0	1	1	1	4	2
L26	Strandkant	Röjning	5	5	0	1	0	0	1	1	1	4	2
L27	Strandkant	Röjning, huggning	10	10	0	1	0	0	1	1	1	4	2
L28	Björkskog	Bottenröjning	5	5	0	0	0	0	1	1	1	3	1
L29	Hagmark	Justera stängsel	10	10	0	1	0	1	1	1	1	5	7
L30	Strandkant	Bottenröjning	2	2	0	1	0	1	1	1	1	5	2
L31	Holme	Röjning, huggning	4	0	0	1	1	1	1	1	0	5	3
L32	Hagmark	Bottenröjning	5	0	0	1	1	1	1	1	0	5	2
L33	Landremsa	Huggning, röj	15	0	0	1	0	1	1	1	0	4	1
L34	Åkerholme	Huggning, röj.	5	0	0	1	0	0	1	1	0	3	3
L35	Strandkant	Huggning, röj.	7	0	0	1	0	1	1	1	0	4	3
L36	Åkermark	Röjning av gran	40	0	1	1	1	1	1	1	0	6	2
L37	Åkerren	Röjning, hamling	5	0	0	1	0	1	1	1	0	4	3
L38	Landremsa	Stängsling	10	0	0	1	0	1	1	1	0	4	2
L39	Hagmark	Stängsling	2	0	1	1	1	1	1	1	0	6	1
Summa:			381	228									

För tabellförklaringar, se Tabell 1.

Figur 3. Karta över samtliga Landskapsobjekt

I kategorin för kulturvärden hamnar ett gammalt kvartsbrott, mycket speciellt i sitt slag, beläget på Torskedshöjden (K39) och rester av en gammal kolarkoja finns i samma område (K53). Denna typ av objekt är vanlig för området, men det är få som är synliggjorda. Risken finns att de på sikt kommer att försvinna eftersom de just anses vara så vanliga och därför skulle vara obetydliga för att bevaras för eftervärlden.

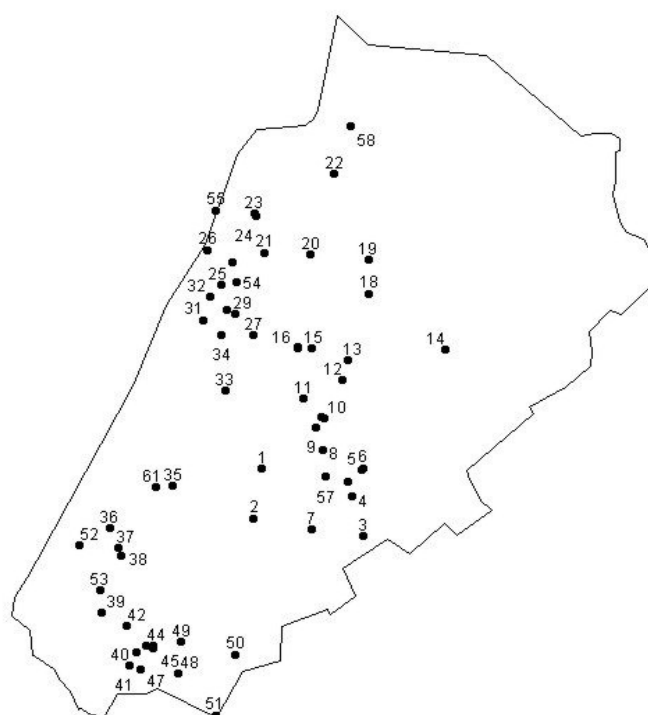
Tabell 3. Kvalitetstabell över Kulturobjekt

ID	TEXT	ÅTGÄRD	DV	POS DV	Rä	SVS	Lst	Kn	All- mä nt	Lokal	Enskilt	Sa	Tät- het
K1	Torp	Stolpe	1	1	0	1	0	1	1	1	1	5	1
K2	Torp	Röjning	1	1	0	1	0	1	1	1	1	5	1
K3	Torp	Röjning	2	2	0	0	1	0	0	1	1	3	1
K4	Torp	Röjning,	3	3	0	0	1	0	1	1	1	4	1
K5	Kolbotten	Stolpe	1	1	0	0	1	0	1	1	1	4	2
K6	Fångstgrop	Stolpe	1	1	0	0	1	0	1	1	1	4	2
K7	Tvättstuga	Renovering	30	0	0	1	0	1	1	1	0	4	1
K8	Stentorpet	Höglap	9	9	0	1	0	1	1	1	1	5	1
K9	Torp	Röjning	4	4	0	0	1	0	1	1	1	4	4
K10	Torp	Huggning	4	0	0	0	1	0	1	1	0	3	3
K11	Missionsh.	röjning	1	0	1	0	1	1	1	1	0	5	2
K12	Torp	Röjning	2	2	0	0	1	0	0	1	1	3	1
K13	Torp	Röjning	2	2	0	0	1	0	0	1	1	3	1
K14	Sätter	Huggning	1	1	0	1	0	0	0	1	1	3	1
K15	Torp	Huggning	1	1	0	0	0	1	1	1	1	4	4
K16	Tvättstuga	Renovering	20	20	0	1	0	1	1	1	1	5	6
K17	Bro	Röjning	1	1	0	0	1	1	1	1	1	5	8
K18	Torp-	Stolpe	1	1	0	0	1	0	1	1	1	4	1
K19	Torp-	Huggning	2	2	0	1	0	0	1	1	1	4	1
K20	Väg	Röjning	4	4	0	0	0	0	1	1	1	3	1
K21	Fångstgrop	Ringbarka	6	6	0	1	0	1	1	1	1	5	2
K22	Torp-	Huggning	6	6	0	1	0	0	1	1	1	4	2
K23	Fångstgrop	Skräp	2	2	0	1	0	0	1	1	1	4	2
K24	Fångstgrop	Röjning	1	1	0	1	0	0	1	1	1	4	3
K25	Jaktstlott	Stolpe	1	0	0	1	0	0	1	1	0	3	2
K26	Torp	Huggning	5	5	0	0	1	0	1	1	1	4	1
K27	Fd. handel	Stolpe	1	0	0	1	0	1	1	1	0	4	2
K28	Fångstgrop	Höglapa	1	1	0	0	1	0	1	1	1	4	3
K29	Källare	Stängsel	10	10	0	1	0	1	1	1	1	5	7
K30	Källare	Stängsel	5	5	0	1	0	1	1	1	1	5	7
K31	Torp	Huggning	6	6	0	1	0	0	1	1	1	4	1
K32	Torp	Huggning	5	5	0	1	0	1	1	1	1	5	2
K33	Torp	Ringbarka	1	1	0	1	0	1	1	1	1	5	2
K34	Bergviken	Renov.	20	20	0	1	0	1	1	1	1	5	2
K35	Tvättstuga	Renov.	40	0	0	1	0	0	1	1	0	3	1
K36	Torp	Stolpe	1	1	0	1	1	0	1	1	1	5	1
K37	Fångstgrop	Restaur.	10	0	0	1	1	0	1	1	0	4	3
K38	Ruin	Röjning	1	0	0	1	1	0	1	1	0	4	4

K39	Kvartsträkt	Infotavla	1	0	1	1	1	1	1	1	0	6	1
K40	Tvättstuga	Renovering	30	30	0	1	0	1	0	1	1	4	2
K41	Hus	Renov.	40	0	1	1	0	1	0	1	0	4	2
K42	Kolbotten	Ringbarka	2	0	0	1	0	1	1	1	0	4	1
K43	Torp	Huggning	6	6	0	1	0	1	1	1	1	5	5
K44	Torp	Röjning	2	2	0	1	0	1	1	1	1	5	4
K45	Torp	Höglap	3	3	0	1	0	1	1	1	1	5	4
K46	Ga väg	Röjning	2	2	0	1	0	1	1	1	1	5	4
K47	Torp	Huggning	5	0	0	1	0	1	1	1	0	4	3
K48	Torp	Röjning	2	0	0	1	0	1	1	1	0	4	1
K49	Torp	Röjning	5	5	0	1	0	1	1	1	1	5	1
K50	Odlingsröse	Stolpe	1	1	0	1	0	1	1	1	1	5	2
K51	Gränsröse	Huggning	1	1	0	1	0	1	1	1	1	4	1
K52	Torp	Huggning	2	0	0	1	1	1	1	1	0	5	1
K53	Koja	Röjning	2	0	1	1	1	1	1	1	0	6	2
K54	F.d. väg	Röjning	10	10	0	1	0	0	1	1	1	4	2
K55	Jordkula	Röjning	5	5	0	1	0	0	1	1	1	4	1
K56	Kvarn	Stolpe	1	0	0	0	1	0	1	1	0	3	3
K57	Torp -	Röjning,	5	0	0	1	0	1	1	1	0	4	4
K58	Stenbro	Röjning	2	0	0	1	0	0	1	1	1	4	2
K59	Sten	Stolpe	1	1	0	0	1	0	0	1	1	3	3
K60	Tvättstuga	Renovering	35	35	0	0	0	0	1	1	1	3	1
		Summa	376	226									

För tabellförklaringar, se Tabell 1.

Figur 4. Karta över samtliga Kulturobjekt

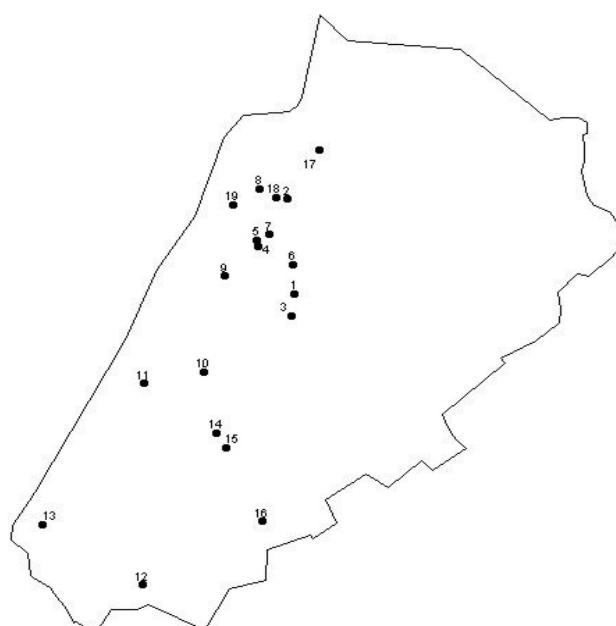
Inom naturvårdsobjekten är det ett strandängsbete i norra änden av Lersjön (N5), området längs Östanåsälven (N7) och ett skogsområde på hyperitberggrund med rikt fågelliv och värdefull lägre fauna (Karlstads kommun) (N11) som utmärker sig med högsta kvalitetsindex.

Tabell 4. Kvalitetstabell över Naturvårdsobjekt

ID	TEXT	ÅTGÄRD	DV	POS DV	Rä	SVS	Lst	Kn	Allmän	Lokal	Enskil	Sa	Tät het
N1	Hagmark	Huggning	7	7	0	0	0	1	1	1	1	4	3
N2	Landområde	Röjning	20	0	0	1	0	0	1	1	0	3	2
N3	Skogsbete	Röjning	20	20	0	0	0	1	1	1	1	4	4
N4	Tall	Bygga bo	14	14	0	1	0	1	1	1	1	5	3
N5	Strandäng	Röjning	10	10	0	1	1	1	1	1	1	6	4
N6	Sandtäkt	Huggning	10	10	0	0	0	0	1	1	1	3	1
N7	Älvbrink	Borra hål	2	2	0	1	1	1	1	1	1	6	2
N8	Vägren	Ängsnäva	1	0	0	1	0	1	1	1	0	4	2
N9	Vägren	Slå gräs	2	2	0	1	0	1	1	1	1	5	7
N10	Öppenmark	Röjning	20	20	0	1	0	1	1	1	1	5	1
N11	Nyckelbiotop	Gransanera	30	30	0	1	1	1	1	1	1	6	1
N12	Vägren	Röjning	5	0	1	1	0	1	1	1	0	5	2
N13	Askskog	Gransanera	5	0	1	1	0	1	1	1	0	5	1
N14	Landrem	Röjning	6	0	0	1	0	1	0	1	0	3	3
N15	Äng	Slå gräs	1	1	0	1	0	1	0	1	1	4	1
N16	Hästabete	Stängsel	5	5	0	1	0	1	1	1	1	5	1
N17	Våtmark	Dämning	8	8	0	0	0	0	1	1	1	3	2
N18	Trädgård	Holk	10	0	0	1	0	0	1	1	0	3	2
N19	Torp	Slätter	8	8	0	1	1	1	0	1	1	5	1
		Summa	184	137									

För tabellförklaringar, se Tabell 1.

Figur 5. Karta över samtliga Naturvårdsobjekt

4.2 Täthetsanalys

Nedan följer fyra förslag på områden med olika stora arbetsinsatser. Dessa områden som togs fram med hjälp av buffertzoner och beräkningar av objektens närhet till varandra. Här antas att objekt som ligger nära varandra också förstärker varandra och på så sätt ökar besöksvärdet för platsen. Dessa områden är framtagna endast efter täthet här finns ingen uppskattad värdering av objekten. Närheten till varandra ger också praktiska fördelar för dem som skall utföra arbetet. De kan på så sätt arbeta längre tid i ett område och slipper transportera sig och sina redskap så ofta och långt. Något som tar både tid och kraft. Skogsvårdsstyrelsen kan här välja mellan fyra olika kartor med olika arbetsintensitet beroende på hur stor budget man har till att utföra de praktiska åtgärderna.

Tabell 5, Täthetsanalys

Intervall	Yta (m ²)	% av totala antalet objekt	antal objekt i buffertzonen	N	K	L	T	DV	Kostnad (kr)
6,6-4,7	1023159	14	21	1	4	12	4	215	32 250
6,6-3,5	6376501	23	40	3	11	16	10	432	64 800
6,6-2,8	11859636	28	58	6	24	17	11	566	84 900
6,6-2,2	22947480	47	99	9	40	32	18	942	141 300

Intervall = antal objekt som ligger inom buffertzonen.

Yta (m²) = arean som markerats

% totala antalet objekt = antal objekt i buffertzonen/ 148

antal objekt i buffertzonen = antalet objekt som räknats inom buffertzonen.

N = naturvårdsobjekt

K = kulturvårdsobjekt

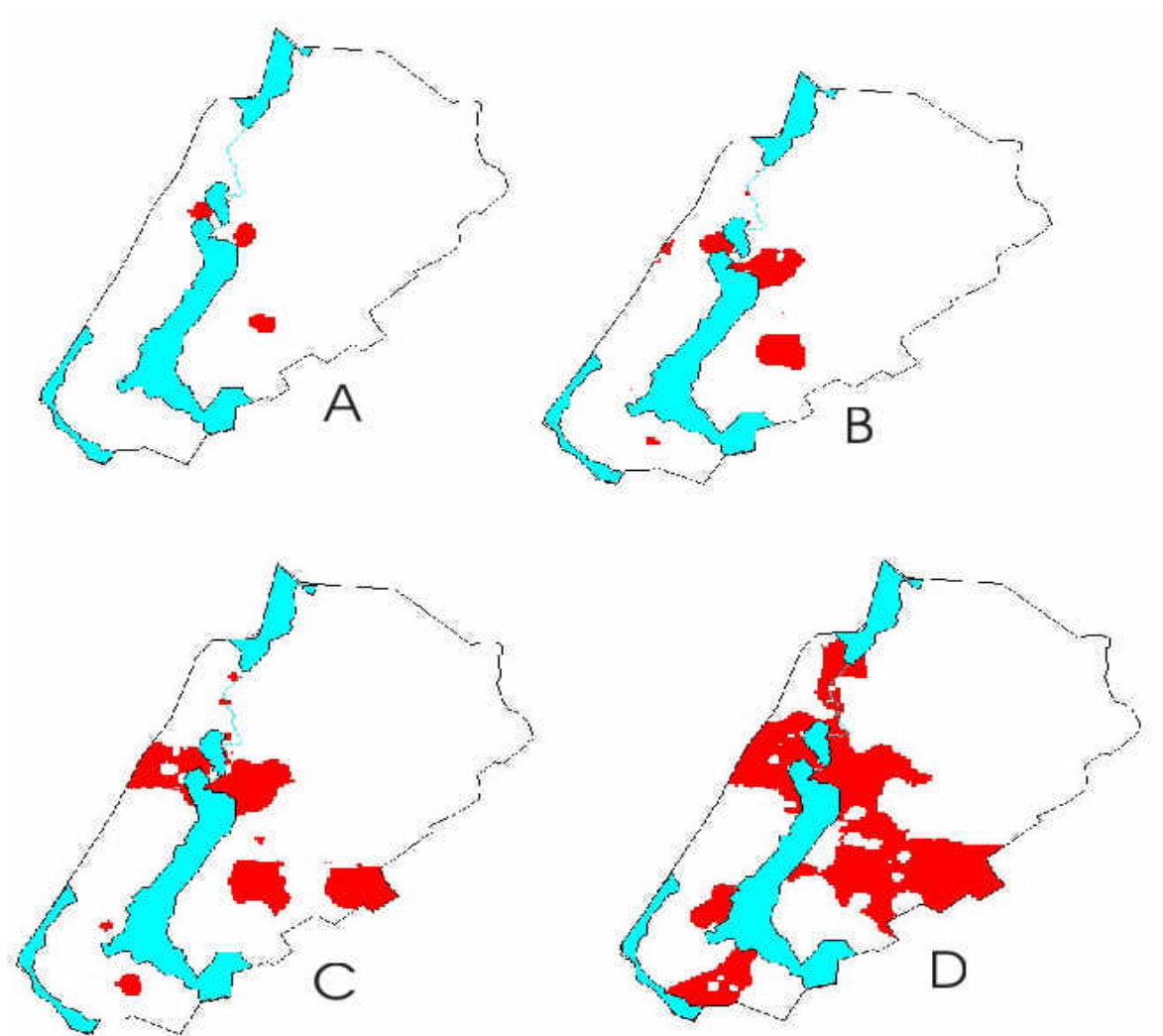
L = landskapsbild

T = trivselplatser

DV = dagsverken

Kostnad = Beräknat på 150 kr per person och dagsverke.

De tre kärnområdena ligger nära sjöarna Lersjön och Östra Örten. Det är också här som odlingslandskapet och mesta bebyggelsen finns. Ju längre bort från bebyggelsen man kommer desto lägre täthet är det mellan objekten. Se figuren nedan.

Figur 6. Anhopningar (koncentrationer) av samtliga objekt fördelade över området efter fyra olika gränser: 14 % (A), 23 % (B), 28 % (C) respektive 47 % (D) av samtliga objekt.

5. Diskussion

I kategorin om kulturvärden har samtliga objekt bedömts varit av intresse för lokalbefolkningen i Älvsbacka socken. Jag stödjer mitt argument på en enkätundersökning som gjorts i området av Hans Lind m.fl. (2001). I den tillfrågades några personer från trakten om de tyckte att bebyggelseämningar bör bevaras för framtiden? Det tyckte en klar majoritet. I den enkätstudie som var gjord 2001 och vände sig till samtliga markägare i Älvsbacka socken ställdes frågan: Tycker du att det är viktigt att bevara och utveckla kulturmiljövärden? Där var 25 positiva av totalt 26 stycken (Johansson, 2001). Människor överlag anser tydligen att det är viktigt att bevara kulturminnen. Kanske allra mest de som finns i personens närmiljö.

Tabell 6. Samtliga Kulturobjekt som nått upp till lägst 5 i kvalitetsindex.

ID	TEXT	ÅTGÄRD	Sa
K1	Torp	Stolpe	5
K2	Torp	Röjning	5
K8	Stentorpet	Höghög	5
K11	Missionsh.	Röjning	5
K16	Tvättstuga	Renovering	5
K17	Bro	Röjning	5
K21	Fångstgrop	Ringbarka	5
K29	Källare	Stängsel	5
K30	Källare	Stängsel	5
K32	Torp	Huggning	5
K33	Torp	Ringbarka	5
K34	Bergviken	Renov.	5
K36	Torp	Stolpe	5
K39	Kvartsträkt	Infotavla	6
K43	Torp	Huggning	5
K44	Torp	Röjning	5
K45	Torp	Höghög	5
K46	Ga väg	Röjning	5
K49	Torp	Röjning	5
K50	Odlingsröse	Stolpe	5
K52	Torp	Huggning	5
K53	Fd kolarkoja	Röjning	6

Många av de platser som fått kvalitetsindex 5 och där över är lämningar efter sentida bebyggelse och andra aktiviteter. Dessa platser är viktiga att bevara och markera för eftervärlden. De torp som det idag finns rester efter ute i skogarna är på andra sätt mycket dåligt dokumenterade. Platserna i skogen kan man än idag se med blotta ögat, men hur man levde och vad som kantade vardagen är mycket sällan beskrivet. Alla dessa platser är unika och alltså viktiga (Myrdal, muntligen). Många av dessa torp och övriga lämningar ligger i så kallade produktionsskogar. I Skogsvårdslagen står att miljö- och produktionsmålen väger lika tungt. I praktiken delas olika arealer upp och i vissa områden satsar man mer på produktion och i andra mer på miljö- och naturvärden. Det medför att de kulturobjekt som finns i produktionsskogarna på något sätt är påverkade av mänsklig aktivitet. Många har också blivit helt eller delvis förstörda i och med avverkning eller markberedning (Myrdal, muntligen). Därför är det extra viktigt att synliggöra de som finns så att de inte förstörs i det fortsatta skogsbruket.

Tabell 7. Samtliga Trivselobjekt som nått upp till lägst 5 i kvalitetsindex.

ID	OBJEKT	ÅTGÄRD	Sa
T1	Gapskjul	Tillverka	5
T3	Fritidsgård	Röjning	5
T4	Badplats	Se blankett	5
T6	Badplats	Bottenröjning	5

T11	Badplats	Röjning	5
T14	Vandringsled	Se blankett	7
T19	Badplats	Röjning	5
T20	Vandringsled	Markering	6

De två objekt som har fått höga kvalitetsindex i trivselkategorin är två mycket bra exempel på platser som borde få en hög prioritet vid en åtgärdsinsats. Båda objekten är vandringsleder. Den ena finns redan och är belägen i Östanås, den andra är bara föreslagen än så länge och kommer att finnas i Torsked med utgångspunkt från Hembygdsgården. Längs leden i Östanås finns det informationsskyltar om de natur- och kulturvärden som man passerar. På så sätt får den som promenerar information och kunskap om platsen och dess omgivning. Det positiva med detta objekt är att nästan alla kan använda platsen men tyvärr är bara mindre sträckor farbara för rullstolsburna personer. Personer i alla åldrar, personer med lokal förankring eller långväga gäster skulle kunna använda vandringsleden med behållning. En vandringsled i Torsked skulle vara ett sätt för Hembygdsgården att utöka utbudet av aktiviteter för sina besökare. Även här skulle man kunna tänka sig att informera om kultur och natur längs vägen. Trivselplatser i form sittplatser längs sjön skulle också vara positivt.

De följande platser som fått höga kvalitetsindex är badplatser. Badplatser är också något som många kan nyttja och ses som något positivt om de är iordningställda.

Tabell 8. Samtliga Landskapsobjekt som nått upp till lägst 5 i kvalitetsindex

ID	TEXT	ÅTGÄRD	Sa
L11	Strand	Röjning, hugg	5
L12	Betesmark	Justerin stängsel	6
L13	Strandkant	Röjning, hug	5
L14	Udde	Huggning	5
L17	Landomr.	Röjning, stängsel	5
L18	Hagmark	Stängsling	5
L23	Landremsa	Röjning	5
L24	Landremsa	Bottenröjning	5
L29	Hagmark	Justera stängsel	5
L30	Strandkant	Bottenröjning	5
L31	Holme	Röjning, hugg.	5
L32	Hagmark	Bottenröjning	5
L36	Åkermark	Röjning av gran	6
L39	Hagmark	Stängsling	6

Inom kategorin landskap fick en hage belägen mellan badplatsen vid Östra Örten och kyrkan ett högt kvalitetsindex. Att hävda denna hagmark har stor betydelse för landskapsbilden i detta område. Både för badplatsen och för kyrkans besökare. Olika viden (*Salix sp.*) växer på stora delar av området och eftersom betetrycket har varit lågt de senaste åren behövs här manuell röjning för att inte utsikten ut över sjön ska försvinna. En annan hagmark är L 39 med en intressant flora som kräver skötsel för att bevaras. Betesmarkerna har fått höga kvalitetsindex och är därmed viktiga. De kommer därför också få en hög prioritet vid ett åtgärdsprogram. Biotoper som ängar, hagmarker, våtmarker, kantzoner och olikåldrig

blandskog associeras med en artrik flora och fauna. Förutom att artrikedomen i sig själv är värdefull väcker också växter, djur och ett öppet ljus landskap positiva känslor hos folk (Gustavsson, 1994).

Inom kategorin landskapsbild och de åtgärder som har föreslagits ha till syfte att skapa en positiv och varierande landskapsbild. Att skapa vackra landskapsbilder är något som blir allt viktigare eftersom fler och fler människor bor i städerna och behöver landsbygden som rekreationsplats. Vackra naturmiljöer ger ett tillstånd av avslappnad vakenhet som motverkar stress. Det gäller ljusa och öppna landskap, avbrutna av träd och buskage, gärna med höjder för utsikt och vatten inom synhåll. Dessa typer av miljöer har också visat sig vara viktiga för sjuka personers återhämtning efter en sjukdomsperiod (Svanquist, 2000).

Tabell 9. Samtliga Naturvårdsobjekt som nått upp till lägst 5 i kvalitetsindex

ID	TEXT	ÅTGÄRD	Sa
N4	Tall	Bygga bo	5
N5	Strandäng	Röjning	6
N7	Älvbrink	Borra hål	6
N9	Vägren	Slå gräs	5
N10	Öppenmark	Röjning	5
N11	Nyckelbiotop	Gransanera	6
N12	Vägren	Röjning	5
N13	Askskog	Gransanera	5
N16	Hästbete	Stängsel	5
N19	Torp	Slätter	5

Tre objekt inom kategorin naturvård har fått höga kvalitetsindex. Strandängsbetet vid Norra änden av Lersjön och Skogsområdet i Styggvrån är två goda exempel på platser som har stora biologiska värden och bör därmed också ha hög prioritet. Även ett objekt vid Östanåsälven placerade sig bland de tre främsta. Denna åtgärd, som är att göra konstgjorda boplatser i älvbrinken för kungsfiskaren. Kungsfiskaren har varit synlig i området vid ett par tillfällen (Bengtsson, muntligen). Älvbrinken är av lera vilket gör det omöjligt för kungsfiskaren att själv borra sig in i brinken för att skapa sig eget bo. Det enda sättet att få en häckning till stånd är att göra artificiella bon för fågeln. Vilket skulle kunna ge området en ny stationär art. Det är syftet med denna åtgärd. Varför detta objekt kom med bland de högprioriterade objekten var för att det är beläget vid Östanåsälven som innehar många olika skyddsavtal. Både kultur- och naturvårdsavtal finns skrivna här.

En konstgjord våtmark fanns vid N17 men där har nu fördämningen brustit och det mesta vattnet gett sig av. Att återskapa denna våtmark skulle ge en ökad variation och öka den biologiska mångfalden i området. Denna åtgärd borde ha varit med bland de högst prioriterade objekten men har som synes inte gjort det.

Täthetsanalysen resulterade i fyra olika kartor med olika stora insatsbehov (se figur 2). Östanåsälven måste nog räknas som är ett av de mest värdefulla områdena i Älvsbacka socken. Men detta område framträder inte förrän i karta C. Min bedömning av dessa analyser är att man skall använda sig av kvalitetsnummerindex om man kommer att få lite pengar till de praktiska åtgärdsinsatserna. Kommer man däremot att få större resurser bör man även titta på kartorna C och D i täthetsanalysen.

Skogsvårdsstyrelsens nuvarande förslag är att markägaren ska betala en symbolisk summa på 150 kr per dagsverke och person för det utförda arbetet. Tjänsten kommer att vara subventionerad av staten. Därför finns även denna kostnad medräknad (se tabell 5). Här kan man se mer exakt hur mycket de olika insatserna i fyra olika nivåer skulle kosta.

På ett fåtal platser kan man se att de olika kategoriernas intressen stod i direkt konflikt med varandra. De svåraste ställena att åtgärda är där det finns någon form av skydd för den ena kategorin. Ett exempel är miljöer längs Östanåsälven. Området är biotopskyddat och ett naturvårdsavtal finns skrivet med markägaren. Detta innebär att endast åtgärder som gynnar biologisk mångfald i området får göras. Detta kan vara ett problem när man vill bevara och synliggöra de kulturminnen som t.ex. den gamla kvarnruinen som är omgiven av många stora lövträd.

Med lite ansträngning kan man utföra åtgärder runt kulturobjekten så att det gynnar båda kategorierna. Förslagsvis skulle man kunna låta de träd ligga kvar som man måste ta ner för att hindra rotsprängning vid de ruiner som finns kvar. På så vis skapas liggande död ved, men även högstubbar skulle kunna skapas för att få mer stående död ved i området. I biotopkarteringen för Östanåsälven står det att det fattas död ved i vattnet (Nilsson, 2001). Man skulle kunna använda de borttagna träden även till att skapa mer död ved i vattnet.

Det andra problemet är vandringsleden från Älvsbacka till Butorp via Häståstjärn. Vandringsleden passerar en tjärn som är lokal för smålom. Sommaren 2001 häckade ett par och förhoppningsvis kommer så att ske även i framtiden. Så länge bara enstaka personer som passerar tjärnen via vandringsleden är det nog mindre störande för lommen. Men om många personer kommer att stanna, övernatta och vistas flera dagar på platsen under häckningstid kommer detta att störa fågeln. Här skulle man kunna rekommendera att övernattningar inte fick ske under häckningstid. I detta fall är det naturintresset som är den kategori som det måste tas störst hänsyn till eftersom den inte tål vissa ingrepp eller annan form av påverkan. Mellan andra intressen finns inte några konflikter. Tvärtom kommer objekten inom de olika kategorierna snarare att berika varandra och göra platserna mer besöksvärda än vad de är idag.

Man bör prioritera de platser där markägaren är positivt inställd till att få denna typ av åtgärder gjorda. Karlstads kommun har gjort flera naturvårdsåtgärder, t.ex. restaurerat strandängsbeten, som har haft stor betydelse för fågellivet. Deras erfarenhet var att efter att åtgärden var gjord på kommunens mark inkom kringliggande markägare med önskemål om att få hjälp med att utföra liknande åtgärder även på sin mark (Knutsson, muntligen). Det är viktigt att allmänheten ser detta som en viktig och uppskattad åtgärd för att kunna åstadkomma mycket nytta. En intresserad markägare kan också säkra den fortsatta skötseln av marken, något som dessutom är en förutsättning för att det ska bli någon biologisk nytta med åtgärden.

Markägarna har idag inte längre samma möjlighet att investera i skönhet eller sinnlighet på sin gård som på 1700- och 1800-talen. Beskattning och världsmarknadskonkurrens ser till att det i dag inte ansamlas mycket kapital, som kan investeras på gården. Många gårdar har en arrendator som brukar flera gårdar samtidigt. Det finns en tendens att gårdshusen avstyckas och bebos av folk, som inte äger marken utan arbetar på annat håll. Gård, hus och marker bildar därför inte samma odelbara helhet längre som den som fanns fram till 1950-talet. Idag har allt fler gårdar sin ägare på avstånd. Allt färre jordägare har därför till skillnad mot förr intresset av att investera i ”mjuka värden” på sina marker eller att bygga landskap som inte kortsiktigt ger ekonomisk avkastning. Mer anonyma fastighetsägare på distans har mindre

intresse av att markera sin personlighet i miljöskapande åtgärder. Många landskapselement som går ut sig förnyas inte utan försvinner, och få nya anläggs (Skärbäck, 2000).

Sveriges riksdag antog år 1999 regeringens 15 miljömål. Värmland är som sagt ett landskap som domineras av skog och skogsbruk. Arealen jordbruksmark blir bara mindre och mindre för varje år som går. Ett av miljömålen är ”Ett rikt odlingslandskap”. En av regeringens propositioner från 2002/01:30 lyder ”Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks”. I Värmland minskar antalet betesdjur och de gamla naturliga fodermarkerna som ofta ligger i odlingslandskapets perifera delar överges. Odlingslandskapets kulturbärande element som t.ex. fornlämningar, gärdesgårdar, alléer och odlingsrösen har höga kulturhistoriska värden genom att de visar på äldre tiders markanvändning och odlingsteknik. Samtidigt har de ett stort upplevelsevärde för många människor. De har också en betydelse för den biologiska mångfalden genom att de bidrar till variationer av livsmiljöer i landskapet och kan fungera som spridningskorridorer och odlingsrefuger. Detta miljömål kommer Värmland ha svårt att uppnå (Walldorf, 2003).

I och med ”Gröna jobb” skulle ovannämnda element kunna skötas bättre än vad som görs idag. Men betesdjurens roll har stor betydelse för att kunna hålla markerna öppna och på så sätt bevara utsikter och biologisk mångfald. Därför kommer EU och regeringens fortsatta jordbrukspolitik komma att ha en mycket stor betydelse för mångfalden i Värmlands odlingslandskap. Troligen kommer det att betyda mer för framtiden än vad ”Gröna jobb” skulle kunna göra just i jordbrukslandskapet. Men de arbetsinsatserna är ändå mycket viktiga för att betraktaren skall få en positiv bild av landskapet.

En viktig sak med ”Gröna jobb” är den pedagogiska och informativa delen i arbetet. Det är meningen att information skall sättas upp längs med vandringsleder och andra platser som gjorts iordning. Informationen kommer att förklara vad man ser, vilken åtgärd som har gjorts och varför. Det är viktigt att allmänheten får en ökad kunskap och därmed en förståelse för de åtgärder som görs inom ramen för ”Gröna jobb” för att detta ska vara ekonomiskt långsiktigt hållbart.

6. Slutkommentar

Naturvårdsarbete förknippas ofta med att inte röra, att endast bevara, att bilda reservat med mera. Detta är givetvis viktigt men inte tillräckligt. Skall man lyckas med att bevara den biologiska mångfalden, våra kulturlämningar och ett övrigt levande landskap krävs mycket aktivt arbete.

Det finns många platser i Älvsbacka socken är i akut behov av åtgärder för att bevaras. De platser som fått höga kvalitetsindex i analysen är exempel på objekt som bör åtgärdas med det snaraste. Eftersom det idag inte finns några medel avsatta till ”Gröna jobb” så finns det i detta arbete några olika förslag i varierande prisklasser.

Mycket viktigt arbete skulle kunna utföras inom ramen för ”Gröna jobb”. Många värdefulla platser skulle på detta sätt kunna tas fram och även säkras för framtiden. En viktig del i detta arbete är information till allmänheten om de natur- och kulturvärden som finns i området. Den är främst tänkt vid vandringslederna. Informationen om olika miljöer kommer att vara viktigt om man ska få folk att tycka att det är värt att bevara dem för framtiden.

Problemen i denna undersökning har varit att det ha funnits svårigheter i att sammanfläta myndighetens behov med en vetenskaplig teori. Detta har gjort arbetet svårare än vad jag trodde från början. Det andra problemet kommer att vara svårheten i att mäta resultat eftersom det finns få inventeringar gjorda i området. På så sätt har man lite material att jämföra med för att se om åtgärderna har bidragit till att skapa ett "levande landskap" så som var meningen från början.

Jag hoppas att denna undersökning kommer att ge ett bra underlag för Skogsvårdsstyrelsen i sitt fortsatta arbete med att skapa och finansiera "Gröna jobb" i framtiden. Om man börjar med denna typ av landskapsåtgärder kan det också tänkas att markägarna i trakten får ett ökat intresse och att de själva kommer att underhålla de arbeten som blivit gjorda genom "Gröna jobb".

7. Tack

Ett stort tack till min handledare Görgen Göransson som har hjälpt mig med diverse kart- och datorbekymmer och som även har kommit med synpunkter på materialet under resans gång. Jag vill även rikta ett stort tack till Jan Bengtsson på Skogsvårdsstyrelsen Värmland/Örebro som gav idé till bakgrundsarbetet i detta examensarbete och som också bidragit med viktig information om Älvsbacka socken. Tack också till Michael Andersson på SVS som hjälpte mig att få tillgång till alla kartor som jag behövt under mitt arbete. Sist men inte minst vill jag också tacka min familj som stöttat mig och på olika sätt varit delaktiga i att detta arbete har blivit utfört.

8. Referenser

- Aldentun, Y, (1991), *Naturhänsyn i skogen*, Forskningsstiftelsen Skogsarbeten
- Begon, M, Harper J L., Townsend C.R., (1996), *Ecology, individuals, populations and communities*, Rotolito Lombarda S.p.A Milan
- Bengtsson, J, (2000), *Älvsbackabygdens djur och natur*, Skogsvårdsstyrelsen Värmland/ Örebro
- Bleckert, S, (1997), *Liv i Skogen*, Halls Offset AB i Växjö
- Canter, W L, (1999) *Environmental impact assessment*,
- De Jong, J, Larsson- Stem, M, Liedholm, H, (1999), *Grönare Skog*, (sid 192), Skogsstyrelsens förlag
- Gustavsson, R, (1994), *Det nya landskapet*, Skogsstyrelsens förlag
- Höök Patriksson, K, (1998), *Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvärden*, Bratts Tryckeri AB i Jönköping
- Karlstad kommun, (1996), *Karlstad kommuns Översiktsplan*, KalmarSund Tryck
- Johansson, K, (2001), *"Gröna jobb" i praktiken - studie angående teoretiskt behov och verklig efterfrågan*, Skogsvårdsstyrelsen Värmland/ Örebro
- Lind, H., Myrdal, E, Emilsson, S, (2001) *Projekt uppdragsarkeologi- sentida bebyggelse i antikvarisk och arkeologisk verksamhet*, (sid 80-82), Birger Gustafsson AB, Stockholm
- Lundegårdh, P. H., (1995), *Översiktskartor med beskrivningar över Värmlands län*, TK i Uppsala
- Länsstyrelsen i Värmland, (1991), Beslut dnr 2362-116-91, Länsstyrelsen i Värmland
- Löfgren, R, (2000), *Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker*, Berlins Skogs i Trelleborg
- Mellander, B, (1992), *Vem minns Älvsbacka bruk?*, (sid 18), Värmländsk kultur 1992:4, Värmlandstryck i Karlstad AB
- Nilsson, P, (2001), *Östanåsan - biotopkartering*, Byalaget Älvan - LIP- projekt
- Olsson, A, (1992), *Kulturmiljövård i skogen*, (sid 233), Skogsstyrelsens förlag
- Pehrsson, I, (1994), *Naturbetesmarker*, (sid 2), Jordbruksverket, Bratts Tryckeri AB
- Sinclair Wilson, J, (1995), *Europés environment*, (sid 173) EEA, Copenhagen
- Skogsvårdsstyrelsen Värmland/ Örebro, (2002), *"Kotten" –fastighetsregistret*

Skogsvårdsstyrelsen Värmland/Örebro, (2002), "Kotten" -R:\satelit\spot49

Skogsvårdsstyrelsen, (2002), *Översiktskarta -miljövärden, Älvsbacka församling*

Skärbäck, E, (2000), *Planering för landskap*, (sid 18- 19) BTJ Tryck AB, Lund

Smith, R L, Smith, T M, (1998), *Elements of Ecology*, The Benjamin/Cummings Publishing Company, Inc

Svanqvist, B K, (2000), *Naturumgänge ur ett individperspektiv*, (sid 87), Motala Grafiska AB

Walldorf, A, (2003), *Miljö tillståndet i Värmlands län 2001*, (sid 42- 44), Citytryck i Karlstad AB

Webbsidor:

Karlstad kommun, 2002, webbplats: www.karlstad.se/fast/natur/natur_sidor/res/ostanas.shtml,
2002-01-21

Länsstyrelsen, 2002, webbplats: www.lst.se 2002-04-15 t.o.m. 2002-05-13

Muntliga referenser: Bengtsson Jan, Skogsvårdsstyrelsen Karlstad -Naturvårdsenheten
Johansson Stig, Älvsbacka –Lantbrukare
Knutsson Chatarina, Karlstads kommun, Naturvårdsavdelningen
Lind Hans, Skogsvårdsstyrelsen Karlstad- Kulturenheten
Myrdal Eva, Skogsvårdsstyrelsen, Karlstad - Kulturenheten